

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0826U001870

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 22-05-2026

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дмитрієв Святослав Станіславович

2. Sviatoslav Dmitriiev

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9256-6455

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 103

Назва наукової спеціальності: Науки про Землю

Галузь / галузі знань: природничі науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Науки про Землю

Дата захисту: 26-06-2026

Спеціальність за освітою: Географія

Місце роботи здобувача: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 13295

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 39.03.19, 70.27.05.11, 87.17.91, 87.19.03

Тема дисертації:

1. Вплив кліматичних факторів на стан поверхневих вод на прикладі Харківської області
2. The influence of climatic factors on the state of surface waters on the example of the Kharkiv region

Реферат/анотація:

1. Дмітрієв С.С. Вплив кліматичних факторів на стан поверхневих вод на прикладі Харківської області. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 103 Науки про Землю (Галузь знань 10 Природничі науки). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2026. У дисертації розкрито особливості впливу змін клімату на стан поверхневих вод у межах Харківської області, що є важливою складовою наукового аналізу наслідків потепління на регіональному рівні. Обґрунтовано актуальність проблеми деградації водних ресурсів внаслідок підвищення температурного режиму, коливань кількості атмосферних опадів, порушення сезонної динаміки річкового стоку, зростання антропогенного навантаження на водні екосистеми. Метою дослідження є вивчення впливу кліматичних факторів на природний стан поверхневих водних об'єктів на прикладі Харківської області та подальшого створення прогностичного сценарію його змін. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні задачі: – проаналізувати сучасні підходи до вивчення проблем змін клімату та їх наслідків; – встановити динаміку

температурного режиму та режиму зволоження Харківської області за період 1961–2020 рр.; – дослідити температурний, водний режим річок та водосховищ досліджуваної області за встановлений період (1961–2020 рр.); – вивчити динаміку забруднення поверхневих вод за багаторічний період; – оцінити динаміку стану басейнів поверхневих вод у межах Харківської області; – проаналізувати зміни кліматичних показників відповідно до сценаріїв змін клімату; – створити прогностичні сценарії для показників на досліджуваній території. Проведене дослідження показало, що наукові уявлення про кліматичні зміни трансформувалися від найпростіших емпіричних інтерпретацій до структурованої системи знань, де провідною науковою думкою є домінуюча роль антропогенного фактору у прискоренні змін, що проходять в рамках тривалих природних циклів. Для України дослідження змін клімату набувають особливого значення через просторову неоднорідність показників та відносно високу швидкість потепління. Методологічна основа дослідження полягає в комплексному аналізі кліматологічних, гідрологічних, екологічних та мілітарних факторів із застосуванням технологій ГІС і ДЗЗ. Підтвердження регіональних проявів сучасних змін клімату реалізоване шляхом порівняння динаміки температурного режиму повітря та атмосферних опадів за двома кліматичними нормами: 1961–1990 рр., 1991–2020 рр. Встановлено, що найвищі темпи приросту температур повітря фіксуються у центральній та північній частинах Харківської. Дослідження температурного та водного режимів основних водних об'єктів за період 1961–2020 рр. дозволило виявити стійкий кореляційний зв'язок між температурами повітря та води. Розраховані тенденції змін витрат води у річках демонструють спрямованість до зменшення водності. Аналіз динаміки забруднення поверхневих вод встановив, що після зниження концентрації речовин у 1990–2000-х роках найгірша ситуація спостерігається у верхній течії Сіверського Дінця та Осколу, а також у гідрографічній мережі Харківської агломерації. Проведена оцінка за Індексом динаміки стану (ІДС), який враховує інтегральний вплив ряду чинників, дозволила класифікувати територію. Виявлено, що найбільш несприятлива динаміка характерна для північної та східної частини області. Доведено, що військові дії стали ключовим фактором деградації, зробивши необхідним впровадження нових дефініцій: «мілітарно-спровоковані зміни клімату» та «мілітарно-індуковані загрози для водних екосистем». Прогностичний аналіз кліматичної динаміки шляхом створення кількісних та просторових сценаріїв показав, що до 2050 р. Харківська область характеризуватиметься збереженням тенденцій до потепління. Прогнозна модель атмосферних опадів демонструє перехід до тенденції до зниження їх кількості на всіх метеостанціях. За ІЕД прогнозується розширення зон із катастрофічною динамікою у східній частині області, а найбільш екологічно вразливими стануть басейни малих річок. Запропонована низка заходів щодо післявоєнного відновлення, включаючи розмінування, реконструкцію системи моніторингу та тимчасове виведення найбільш постраждалих ділянок з господарської експлуатації. Ключові слова: температурний режим, погодні умови, зміна клімату, водозабезпечення, адаптація до зміни клімату, гідротермічні показники, опади, об'єкти природно-заповідного фонду, Харківська область, географічні інформаційні системи (ГІС), геоекологічний стан, картографічна візуалізація.

2. Dmitriev S.S. The influence of climatic factors on the state of surface waters on the example of the Kharkiv region. – Qualification scientific work in the form of a manuscript. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 103 Earth Sciences (Field of knowledge 10 Natural Sciences). – V. N. Karazin Kharkiv National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2026. The dissertation reveals the features of the influence of climate change on the state of surface waters within the Kharkiv region, which is an important component of the scientific analysis of the consequences of warming at the regional level. The relevance of the problem of water resource degradation due to an increase in temperature, fluctuations in the amount of atmospheric precipitation, disruption of the seasonal dynamics of river runoff, and an increase in anthropogenic load on aquatic ecosystems is substantiated. The purpose of the study is to study the influence of climatic factors on the natural state of surface water bodies on the example of the Kharkiv region and to further create a forecast scenario of its changes. To achieve the goal, it is necessary to perform the following tasks: – analyze modern approaches to studying climate change problems and their consequences; – establish the dynamics of the temperature regime and the humidification regime of the Kharkiv region for the period 1961–2020; – investigate the temperature and water regimes of rivers and reservoirs of the studied region for the established

period (1961–2020); – study the dynamics of surface water pollution over a multi-year period; – assess the dynamics of the state of surface water basins within the Kharkiv region; – analyze changes in climate indicators according to climate change scenarios; – create forecast scenarios for indicators in the studied territory. The study showed that scientific ideas about climate change have transformed from the simplest empirical interpretations to a structured system of knowledge, where the leading scientific opinion is the dominant role of the anthropogenic factor in accelerating changes occurring within long natural cycles. For Ukraine, climate change studies are of particular importance due to the spatial heterogeneity of indicators and the relatively high rate of warming. The methodological basis of the study is a comprehensive analysis of climatological, hydrological, environmental and military factors using GIS and remote sensing technologies. Confirmation of regional manifestations of modern climate change is implemented by comparing the dynamics of air temperature and precipitation according to two climatic norms: 1961–1990, 1991–2020. It was established that the highest rates of air temperature growth are recorded in the central and northern parts of the Kharkiv region. A study of the temperature and water regimes of the main water bodies for the period 1961–2020 allowed us to identify a stable correlation between air and water temperatures. The calculated trends in changes in water flow in rivers demonstrate a trend towards a decrease in water content. Analysis of surface water pollution dynamics has established that after a decrease in the concentration of substances in the 1990s–2000s, the worst situation is observed in the upper reaches of the Siverskyi Donets and Oskol, as well as in the hydrographic network of the Kharkiv agglomeration. An assessment using the State Dynamics Index (SDI), which takes into account the integrated impact of a number of factors, allowed classifying the territory. It was found that the most unfavorable dynamics are characteristic of the northern and eastern parts of the region. It is proven that military actions have become a key factor in degradation, making it necessary to introduce new definitions: “military-induced climate change” and “military-induced threats to aquatic ecosystems”. A predictive analysis of climate dynamics by creating quantitative and spatial scenarios showed that by 2050, the Kharkiv region will be characterized by the preservation of warming trends. The forecast model of atmospheric precipitation demonstrates a transition to a trend of decreasing their amount at all weather stations. According to the IER, the expansion of zones with catastrophic dynamics in the eastern part of the region is predicted, and the most environmentally vulnerable will be the basins of small rivers. A number of measures for post-war restoration are proposed, including demining, reconstruction of the monitoring system and temporary withdrawal of the most affected areas from economic exploitation. Keywords: temperature regime, weather conditions, climate change, water supply, adaptation to climate change, hydrothermal indicators, precipitation, objects of the nature reserve fund, Kharkiv region, geographic information systems (GIS), geoecological state, cartographic visualization.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Раціональне природокористування

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Climate monitoring as an indicator of the hydrological condition of the Siverskiy Donets' river basin / Dmytriev S. S., etc. // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Геологія. Географія. Екологія». 2022. Вип. 56. С. 172–184 (Web of Science). ISSN: 2411-3913 DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2022-56-12> URL: <https://periodicals.karazin.ua/geoeco/article/view/18793/17082>.
- Physical meaning of temperature and evolution of distribution laws (in the area of the Lake Sevan basin) / Sedrakyan A., Margaryan V., Reshetchenko S., Dmitriev S. // Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series “Geology. Geography. Ecology”. 2023. № 58. P. 231–240 (Web of Science). ISSN: 2411-3913

DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2023-58-18> URL:

<https://periodicals.karazin.ua/geoeco/article/view/22203/20543>.

- Modern changes in climatic characteristics and minimum flow of the rivers in the basin of lake Sevan / Dmitriiev S., etc. // Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Geology. Geography. Ecology". 2023. № 59. P. 178-189 (Web of Science). ISSN: 2411-3913 DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2023-59-13> URL: <https://periodicals.karazin.ua/geoeco/article/view/23204/21245>.
- Glacier regime of the Drakhtik river / Dmitriiev S., etc. // Visnyk of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Geology. Geography. Ecology". 2025. № 63. P. 278-288 (Scopus, Web of Science). ISSN: 2411-3913 DOI: <https://doi.org/10.26565/2410-7360-2025-63-21> URL: <https://periodicals.karazin.ua/geoeco/article/view/28601/24941>.
- Дмитрієв С., Решетченко С. Оцінка екологічного стану річкового басейну Сіверського Дінця у межах Харківської області // Проблеми і перспективи безперервної освіти і картографії. 2022. Вип. 36. С. 34-42. DOI: <https://doi.org/10.26565/2075-1893-2022-36-04> URL: <https://periodicals.karazin.ua/pbgok/article/view/23220/21262>.
- Dmitriiev S., Reshetchenko S. Natural and social consequences of military actions in the territory of Kharkiv region // Human Geography Journal, 2024. (36). P. 63-74. DOI: <https://doi.org/10.26565/2076-1333-2024-36-06> URL: <https://periodicals.karazin.ua/soccongeo/article/view/24455/22089>.
- Dmitriiev S., Reshetchenko S., Shamayeva Iu. Assessment of the dynamics and projection of the ecological condition of the Siverskiy Donets river basin // Академічні та наукові виклики різноманітних галузей знань у 21-му столітті. Принципи CLIL в дії : матеріали XII Всеукр. наук. конф. з міжнар. участю (Харків, 24 бер. 2023 р.). Харків, 2023. P. 195-203.
- Решетченко С., Дмитрієв С. Методика оцінки динаміки екологічного стану (на прикладі басейну Сіверського Дінця у межах Харківської області) // Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи : зб. наук. пр. (за матеріалами щоріч. міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів, Харків, 13 квіт. 2023 р.). Харків : Лідер, 2023. Вип. 15. С. 14-17.
- Dmitriiev S., Reshetchenko S., Shamayeva Ju. Changements climatiques dans le bassin de la rivière Siversky Donets et leurs consequences // Research and education in the global world: eurointegration processes : Book of papers of the 2023 International Forum for Young Researchers (Kharkiv, May 12, 2023). Kharkiv : O. M. Beketov NUUE in Kharkiv, 2023. P. 281-283.
- Дмитрієв С. С. Стаціонарний моніторинг стану природного середовища та зміни клімату (на прикладі Харківської області) // Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи : зб. наук. пр. (за матеріалами щоріч. міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів, Харків, 11 квіт. 2024 р.). Харків : Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. Вип. 16. С. 22-26.
- Дмитрієв С. С., Решетченко С. І. Природно-соціальні наслідки воєнних дій на території Харківської області // Адаптивний менеджмент ландшафту для нового світового (без-) порядку : матеріали міжнар. конф. (Львів – Ворохта, 25-28 вер. 2024 р.). Львів, 2024. С. 34-40.
- Дмитрієв С. С. Динаміка екологічного стану Харківської області під впливом військових дій та змін клімату // Географічні дослідження: історія, сьогодення, перспективи : зб. наук. пр. (за матеріалами щоріч. міжнар. наук. конф. студентів та аспірантів, Харків, 10 квіт. 2025 р.). Харків : Вид-во ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. Вип. 17. С. 21-23.
- Dmitriiev S. S., Reshetchenko S. I. Methodological approaches to assessing crop vulnerability to climate change at the level of territorial communities // Climate change and sustainable agricultural development : Proceedings of the II International Scientific and Practical Conference (September 19, 2025). Odesa : Institute of Climate-Smart Agriculture of NAAS, 2025. С. 16-18.
- Peculiarities of changes in moisture conditions on the territory of Ukraine / Reshetchenko S., Dmitriiev S., Tkachenko T., Margaryan V. // Proceedings of the Yerevan State University : Geological and geographical Sciences. 2023. Vol. 57, № 1-2 (260). P. 20-29. DOI: <https://doi.org/10.46991/PYSU:C/2023.57.1-2.020> URL: https://journals.ysu.am/index.php/proceedings-geol-geogr/en/article/view/vol57_no1-2_2023_pp020-

029/pdf.

- Climate monitoring as an indicator of the state of natural landscapes / Reshetchenko S., Dmitriiev S., Boryskina E., Hrekova E. // Proceedings of the Yerevan State University. Yerevan, 2023. Vol. 57, № 3. P. 264-267. DOI: <https://doi.org/10.46991/PYSU:C/2023.57.3.264> URL: https://journals.ysu.am/index.php/proceedings-geol-geogr/en/article/view/vol57_no3_2023_pp264-267/pdf.
- Dmitriiev S. Trends in the Degradation of Water Resources of Ukraine (on the example of the Kharkiv Region) during the war // Achieving Sustainability in Ukraine through Military Brownfields Development – NATO Science for Peace and Security Series : Environmental Security / ed.: C. Morar [et al.]. Dordrecht : Springer, 2024. P. 369-384. DOI: https://doi.org/10.1007/978-94-024-2278-8_29 URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-94-024-2278-8_29.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: поліпшення стану навколишнього середовища

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 586471-EPP-1-2017-1-EE-EPPKA2-SBHE-JP

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Решетченко Світлана Іванівна
2. Svitlana Reshetchenko

Кваліфікація: к. геогр. н., доцент, 11.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0744-4272

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шевченко Ольга Григорівна
2. Olga Shevchenko

Кваліфікація: д. геогр. н., професор, 11.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3915-427X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, Київ, 01033, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хоменко Інна Анатоліївна

2. Inna Khomenko

Кваліфікація: к. геогр. н., доцент, 11.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-8982-5417

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Код за ЄДРПОУ: 02071091

Місцезнаходження: вул. Дворянська, Одеса, 65082, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Пересадько Віліна Анатоліївна

2. Vilina Peresadko

Кваліфікація: д. геогр. н., професор, 11.00.12

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2439-2788

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Борисенко Катерина Борисівна

2. Kateryna Borysenko

Кваліфікація: к. пед. н., доцент, 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7435-6857

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Код за ЄДРПОУ: 02071205

Місцезнаходження: майдан Свободи, Харків, Харківський р-н., 61022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Максименко Надія Василівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Максименко Надія Василівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Шевченко Андрій Олександрович

Реєстратор

Юрченко Тетяна Анатоліївна

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна